

Nr 25

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av 12 § lagen om semester.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen dels de likalydande motionerna nr 1 i första kammaren av herr *Norling* och nr 6 i andra kammaren av fru *Nilsson m. fl.*, och dels motionen nr 10 i andra kammaren av herr *Lundberg m. fl.*

I motionen II: 10 har hemställts, att riksdagen måtte antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 12 § andra stycket lagen den 29 juni 1945 om semester

Härigenom förordnas, att 12 § andra stycket lagen den 29 juni 1945 om semester skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskomelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.

(Föreslagen lydelse)

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskomelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

I motionerna I: 1 och II: 6 yrkas att riksdagen måtte antaga ett i motionerna intaget förslag till lag om ändring av 12 § semesterlagen. Detta lagförslag är — bortsett från vissa formella avvikelser — av samma innehåll och lydelse som det här ovan återgivna.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna II: 6 och II: 10.

Gällande bestämmelser

Lagen den 29 juni 1945 om semester äger enligt 1 § tillämpning å arbetstagare i allmän eller enskild tjänst med undantag av sådana arbetstagare hos staten, för vilka gäller särskilda föreskrifter rörande semester. Arbetstagaren äger enligt 3 § på grund av det arbete, som han under ett kalenderår (kvalifikationsår) utfört för arbetsgivarens räkning, rätt att av denne erhålla semester. Denna skall utgå under nästföljande år, dock att parterna äger överenskomma om att semestern helt eller delvis må åtnjutas tidigare.

Semester utgår enligt 7 § första stycket med en och en halv dag för varje kalendermånad av kvalifikationsåret, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst sexton dagar. Med dag, å vilken arbete utförts, jämställes enligt 7 § andra och tredje styckena viss däri närmare angiven tid, s. k. privilegierad frånvarotid.

I 12 § första stycket stadgas, att arbetsgivaren äger bestämma, när semester skall utgå; dock utsägs att semestern såvitt möjligt bör förläggas till sommartid, om arbetstagaren icke begär annat. Utan arbetstagarens medgivande får semestern icke förläggas till bl. a. viss privilegierad frånvarotid.

Enligt 12 § andra stycket skall semestern utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två särskilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.

Enligt 13 § skall arbetsgivaren senast 14 dagar före semesterns början på lämpligt sätt underrätta arbetstagaren om tiden för semestern. Detta gäller dock icke beträffande arbetstagare å fartyg.

Därest arbetstagare enligt avtal med arbetsgivaren äger rätt till längre semester än som föreskrives i 7 §, skall enligt 2 § andra stycket övriga bestämmelser i lagen, i de avseenden ej annat överenskommits, gälla jämväl beträffande den överskjutande delen av semestern.

Tidigare behandling av frågan

De nuvarande bestämmelserna i 12 § semesterlagen om delning av semestern fick sin utformning i samband med att den allmänna treveckorssemestern genomfördes vid 1951 års riksdag.

Enligt den dessförinnan gällande lydelsen av 12 § semesterlagen skulle semestern utgå i ett sammanhang. Översteg semestertiden tolv dagar, och var rätten till sådan semester grundad på att arbetstagaren vid semesterrettens förvärvande ej fyllt aderton år, fick semestern dock förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgjorde minst tolv dagar. Vad så-

lunda föreskrivits skulle, i vad avsåg semestertid utöver sex dagar, icke gälla beträffande arbetstagare vid jordbruket jämte därtill hörande binnärningar och trädgårdsskötseln samt beträffande hembitråde i lanthus-håll, såframt arbetstagaren vid tiden för semesterns början fyllt aderton år.

Arbetstidsutredningens förslag

I sitt betänkande rörande tre veckors semester (SOU 1950: 32) upptog *arbetstidsutredningen* till undersökning i huvudsak tre alternativ till utformningen av semestern. Alternativen hade följande innebörd.

Alternativ I. Semestern utgår i ett sammanhang och bör om möjligt förläggas till sommaren. Delning av semestertiden skall kunna ske efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Utan att dylik överenskommelse föreligger skall delning av semestern kunna ske efter medgivande av arbetarskyddsstyrelsen, då sammanhängande semester skulle medföra avsevärd olägenhet för företagets drift. Dock skall semestertiden i detta fall icke kunna uppdelas i mer än två perioder, av vilka den ena skall utgöra minst två veckor.

Alternativ II. Semestern bör om möjligt förläggas till sommaren. Delning av semestertiden skall kunna ske efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Om dylik överenskommelse icke kan träffas, skall arbetsgivaren kunna uppdelas semestertiden i två perioder, varav en skall utgöra minst två veckor.

Alternativ III. Detta alternativ skiljer sig från alternativ II såtillvida, att arbetsgivaren — om överenskommelse icke kan träffas med arbetstagaren — skall kunna uppdelas semestertiden i två eller flera perioder, varav en skall omfatta minst två veckor. Den återstående semestertiden skall alltså kunna utgivas i form av enstaka ledighetsdagar.

Över de alternativa förslagen hördes arbetsmarknadens organisationer. Vidare verkställdes särskild undersökning angående berörda arbetstagargruppers semestervanor och semesterönskemål.

Vid avvägningen av de olika alternativen erinrade utredningen om att de tidigare bestämmelserna om semesterns förläggning innebar en maktfördelning; arbetsgivaren bestämde till vilken del av året semestern skulle vara förlagd, medan arbetstagarens samtycke fordrades för delning av semestern. Enligt utredningens mening hade detta förhållande varit lyckligt. Härav finge emellertid icke dragas den slutsatsen, att man även vid tre veckors semester borde upprätthålla denna maktfördelning i exakt samma utformning som för närvarande. Utsträcktes semestern till tre veckor, komme nämligen arbetstagarnas inflytande genom rätten att kunna vägra en delning av semestern att få en väsentligt ökad betydelse, då det många gånger måste vara betydligt svårare för arbetsgivaren att utlägga semestrarna i odelade treveckorsperioder än som för närvarande

i odelade perioder om endast två veckor. Härtill komme även ett annat förhållande. Därest man åt arbetstagarna gåve rättigheten att vägra delning av treveckorssemestern, kunde man komma i den ställningen att arbetsgivarna, i de fall då det ej bleve möjligt att träffa uppgörelse om delning, såge sig tvingade att i viss utsträckning upphöra med att ge sommarsemester.

Utredningen förordade för sin del alternativ II.

Kungl. Maj:ts förslag och 1951 års riksdag

I *proposition nr 72 till 1951 års riksdag* förelades riksdagen förslaget till ökning av den lagstadgade allmänna semestern till tre veckor om året. Beträffande förläggningen av semestern erinrade *föredragande departementschefen* i propositionen om att arbetstidsutredningen av de uppställda tre alternativen funnit alternativ II vara det lämpligaste. Departementschefen lämnade vidare en översikt över remissyttrandena och anförde i detta sammanhang bl. a. följande.

I remissyttrandena ha framkommit olika meningar rörande vilket av alternativen som är att föredraga. De som företråda kroppsarbetarna ha i allmänhet motsatt sig, att arbetsgivarna skulle äga ensidigt uppdelade semestern, och ha i enlighet härmed förordat alternativ I. Tjänstemännens organisationer ha däremot i regel anslutit sig till alternativ II, alltså det alternativ som medgiver arbetsgivaren rätt att utlägga den tredje semesterveckan i en särskild period. Arbetsgivar-sammanslutningarna åter ha allmänt tillstyrkt alternativ III, d. v. s. en ordning, som medgiver arbetsgivaren rätt att utan överenskommelse med arbetstagaren uppdelade den tredje semesterveckan i enstaka ledighetsdagar. Övriga remissinstanser ha stannat för antingen alternativ II eller alternativ III.

För egen del vill jag först framhålla, att man icke bör alltför mycket understryka olikheterna mellan de tre alternativen. Av utredningen i ärendet framgår, att parternas intressen i fråga om en eventuell delning av semestern i många fall kunna antagas överensstämma. Från arbetsgivar-sidan har sålunda framhållits, att semestern ofta skulle komma att utgå i ett sammanhang, även om arbetsgivarna erhöle rätt att förordna om delning. Omvänt ha från arbetstagarhåll uttalats vissa sympatier för delad semester; och arbetarnas organisationer ha genomgående förklarat sig viliga att genom överenskommelse medverka till delning av semestern, då så kunde visa sig nödvändigt med hänsyn till förhållandena inom yrket. Goda förutsättningar böra alltså föreligga för att parterna i betydande utsträckning skulle kunna i samförstånd lösa frågan hur semestern lämpligen bör utgå.

I fortsättningen framhöll departementschefen, att det icke syntes honom lämpligt att, såsom enligt alternativ I, tilldela en statlig myndighet rätt att förordna om delning av semestern i de fall detta skulle visa sig behövt. Ej heller alternativ III borde enligt departementschefen lagfästas. En semester om tre veckor om året borde, anförde departementschefen vidare, i de flesta fallen skänka den enskilde arbetstagaren det

största måttet av rekreation, om den utginge i ett sammanhang. Å andra sidan kunde man icke bortse från att vissa delar av näringslivet hade ett sakligt grundat intresse av att kunna förlägga den nytillkommande semesterveckan till en särskild period. Att helt lita till att detta intresse skulle bli tillgodosett genom frivilliga överenskommelser torde enligt departementschefen icke låta sig göra. Lagbestämmelser måste finnas för det fall, att uppgörrelse icke träffades mellan parterna.

Vidare framhöll departementschefen bl. a., att kommunikationsmedlen och olika slag av semesteranordningar vore hårt belastade under sommaren, och att en skärpning av överbelastningen som en konsekvens av semesterförlängningen skulle vara olycklig icke minst från arbetstagarnas egen synpunkt. Om arbetstagarna finge ovillkorlig rätt att utfå hela treveckorssemestern i ett sammanhang, kunde det vidare befaras, att arbetsgivarna i viss utsträckning såge sig nödsakade att förlägga semestern till annan tid än sommaren, och en sådan lösning skulle i regel innebära större nackdel för de anställda än om de finge två veckors sommarsemester och en veckas semester å annan tid på året.

Departementschefen fann med hänsyn till det anförda, att alternativ II åtminstone för det dåvarande innebure den lämpligaste utformningen av treveckorssemestern.

Andra lagutskottet hade i sitt utlåtande nr 28 år 1951 även att taga ställning till i motioner framställda yrkanden å ena sidan om sådan utformning av bestämmelserna att den del av semestern, som översteg tolv dagar, kunde förläggas till arbetsfria lördagar eller på annat sätt, och å andra sidan att semestern skulle utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffades med arbetstagaren.

Beträffande frågan huruvida semestern skall utgå i ett sammanhang erinrade utskottet främst om den av departementschefen befarade konsekvensen, att arbetsgivarna måhända komme att se sig nödsakade att förlägga semestern till annan tid än sommaren, om arbetstagarna finge ovillkorlig rätt att utfå hela treveckorssemestern i ett sammanhang. Utskottet anslöt sig till de skäl Kungl. Maj:t förebragt mot en sådan förläggningsregel.

Utskottets utlåtande godkändes av *riksdagen*.

1953 och 1954 års riksdagar

Vid 1953 års riksdag väcktes i *motioner* förslag om att bestämmelsen i 12 § semesterlagen om rätt för arbetsgivare att uppdelade semester, som överstiger 12 dagar, skulle upphävas.

Andra lagutskottet, som behandlade motionerna, inhämtade remissyttranden från Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen och Tjänstemännens centralorganisation. Organisationerna anslöt sig i sina yttranden till de uppfattningar de tidigare hävdad i remissyttranden över arbetslidsutredningens belänkande rörande tre veckors semester.

Tjänstemännens centralorganisation fann, att en ordning som medgav två veckors sammanhängande semester — om möjligt under sommaren — medan den återstående veckan disponerades efter överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare, vore den lämpligaste lösningen. TCO förutsatte därvid att för sådana områden, där en uppdelning av semestern på två perioder skulle innebära avsevärda olägenheter, skulle förhandlingar komma att upptagas mellan löntagare och arbetsgivarparten om sammanhängande semester. Organisationen ansåge sig därför icke kunna tillstyrka de föreslagna lagändringarna.

Landsorganisationen hänvisade till att organisationen tidigare tillstyrkt den förläggningsregeln, att semestern i sin helhet skulle förläggas i ett sammanhang, såframt ej överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren. Att döma av den omfattning, i vilken — för år 1953 — upp- görelser redan träffats om i sin helhet sammanhängande semester, syntes svårigheterna för tillämpningen av en sådan regel ha betydligt överdrivits vid treveckorssemesterns genomförande.

Svenska arbetsgivareföreningen uttalade, att det enligt föreningens mening skulle vara synnerligen olyckligt, om lagen skulle ändras på det sätt, som motionärerna föreslagit. Därigenom skulle en av produktionstekniska skäl betingad uppdelning av semestern komma att förhindras, så snart överenskommelse härom icke kunde träffas mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Utskottet avstyrkte motionerna i sitt utlåtande nr 20. I utlåtandet erinrade utskottet om att jämväl treveckorssemestern enligt huvudregeln i 12 § semesterlagen i regel skulle utgå i ett sammanhang och anförde vidare bl. a. följande.

När treveckorssemestern genomfördes stod det emellertid klart, att vissa grenar inom näringslivet hade sakligt grundat intresse att kunna uppdelat den förlängda semestern. För de fall, där frivillig överenskommelse enligt huvudregelns hänvisning icke kunde ernås, fordrades därför laglig reglering. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen övervägdes härvid olika alternativ. När man stannade för den nuvarande utformningen, som medger arbetsgivaren rätt att förlägga den tredje semesterveckan till en särskild period, var detta resultatet av en avvägning främst mellan å ena sidan arbetstagarens intresse av en sammanhängande semester och å den andra de krav på möjligheter att uppdelat semestern på flera perioder, som betingas av produktionstekniska synpunkter. Av betydelse vid denna bedömning var bl.a. att en ovillkorlig rätt för arbetstagarna att utfå hela treveckorssemestern i ett sammanhang kunde befaras medföra ökade hinder för arbetsgivarna att förlägga semestern till sommarmånaderna.

I en vid utskottets utlåtande fogad *reservation* hemställdes om bifall till yrkandet i motionerna, att arbetsgivaren icke skulle äga att ensidigt dela semestern.

Riksdagen godkände utskottets förslag.

Vid 1954 års riksdag framställdes i två *motioner*, nr 13 i första kammaren av herr *Norling m. fl.*, samt nr 16 i andra kammaren av herr *Lundberg*, yrkanden av samma innebörd som i de nu förevarande, vid årets riksdag väckta motionerna.

Andra lagutskottet, som behandlade motionerna i sitt utlåtande nr 44, anförde häri bl. a.:

Treveckorssemestern har i full utsträckning utgått endast från och med förra året. Erfarenheterna av bestämmelsernas tillämpning är därför ännu tämligen begränsade. Utvecklingen torde dock ha bekräftat antagandet, att parterna i stor utsträckning skulle genom överenskommelser lösa frågan om hur semestern lämpligen bör förläggas. Överenskommelserna torde vidare till den alldeles övervägande delen ha inneburit, att semestern skall utgå sammanhängande. En lösning måste dock finnas i lagen för sådana fall, där överenskommelse icke uppnås om hur semestern skall uttagas. Huruvida den nuvarande bestämmelsen därom bör ändras kan enligt utskottets mening tillförlitligen bedömas först efter något längre tids erfarenhet av utvecklingen på området.

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en vid utskottets utlåtande fogad *reservation* anfördes bl. a. följande.

Med hänsyn till att semestern får betraktas som en intjänt löneförmån och att semesterns syfte är att skydda arbetstagarna från en för hastig förslitning måste det anses som oegentligt, att en arbetsgivare skall kunna ensidigt besluta om delning av semester. Treveckorssemestern måste betraktas som ett minimum, och en splittring av denna kan omöjliggöra verklig rekreation, medföra ökade kostnader och hindra arbetstagaren och hans familj från att rationellt utnyttja semestertiden. En uppdelning av treveckorssemestern med hänsyn till produktionstekniska och likartade faktorer bör därför endast få ske om skälen därtill är mycket starka. Den i motionerna förordade ändringen i semesterlagen utgör intet hinder för parterna att träffa överenskommelser om delning av semester, och erfarenheterna från arbetsmarknadsparternas förhandlingar i dylika frågor ger anledning räkna med att arbetarnas organisationer skall medverka till att överenskommelser om uppdelning kommer till stånd i de fall, då verkligt behov därav föreligger.

I reservationen hemställdes, att riksdagen måtte antaga ett i reservationen upptaget lagförslag, genom vilket ur 12 § andra stycket semesterlagen utslötes stadgandet, att om semestertiden överstege tolv dagar, semestern finge förläggas till två skilda perioder.

Första kammaren biföll utskottets hemställan, och *andra kammaren* biföll reservationen. Den i motionerna väckta frågan hade därmed fallit såvitt gällde 1954 års riksdag.

Remissyttrandena

Landsorganisationen hänvisar till att organisationen i remissyttrande 1950 över arbetstidsutredningens betänkande om tre veckors semester av-

visat utredningens alternativ I och III samt anfört att valet stode mellan å ena sidan ett alternativ, enligt vilket semesterns uppdelning vore beroende av överenskommelse mellan parterna, och å andra sidan ett alternativ, enligt vilket arbetsgivaren ensidigt ägde besluta om uppdelning i två skilda perioder. Härom anförde LO 1950:

Enligt gällande lag är arbetsgivaren skyldig att förlägga minimisemestern i ett sammanhang om ej överenskommelse träffats om uppdelning på perioder. Denna princip bör icke frångås utan mycket starka skäl. Uppenbarligen är från ren rekreationssynpunkt en sammanhängande arbetsledighet om så kort tid som tre veckor av större värde än en uppdelad ledighet. Då det i medicinalstyrelsens remissyttrande talas om hurusom en veckas ledighet på senvintern, när den allmänna tröttheten gör sig gällande och väderleken är lämplig för vintersport, bör göra arbetstagarna mera motståndskraftiga mot vårtröttheten, är ju detta uttalande i och för sig alldeles riktigt. Nu torde man emellertid få utgå från att vid en uppdelning av semestern utan överenskommelse den tredje veckan som regel komme att förläggas inte till senvintern eller förvåren utan till tiden mellan jul och nyår, alltså till den solfattigaste tiden under året, en tid som också i större delen av landet är mindre lämplig för vintersport. Emellertid bör man ju vid talet om fördelarna av en vintersemester inte förglömma att rekreativvärdet av en sådan semester helt är beroende av om vederbörande har ekonomiska eller eljest praktiska möjligheter att utnyttja ledigheten i rekreationssyfte. I den mån härför fordras miljöbyte har massan av arbetare icke sådana möjligheter. Av undersökningen rörande arbetstagarnas semestervanor framgår att ett betydande antal av kroppsarbetarna icke använda den nuvarande semestern till miljöbyte utan stanna kvar i hemorten. En anledning härtill torde i många fall vara att rese- och övriga kostnader anses för dryga för en semester av den nuvarandes längd. Man har skäl att räkna med en annan värdering i detta hänseende, därest den sammanhängande ledigheten utsträcker till tre veckor. Å andra sidan skulle man vid en uppdelning av semestern med största sannolikhet få räkna med att »vinterveckan» av flertalet arbetare komme att tillbringas i hemorten; särskilt skulle detta naturligtvis gälla familjeförsörjare.

LO framhåller, att organisationen 1950 tillstyrkt en förläggningsregel i överensstämmelse med då gällande lags föreskrift om förläggningen av minimisemester. Semestern borde alltså i dess helhet å av arbetsgivaren bestämd tid förläggas i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffats med arbetstagaren.

Vidare framhåller LO, att organisationen i yttrande 1953 över riksdagsmotioner med enahanda förslag som de nu förevarande hänvisat till sitt remissyttrande 1950 och tillagt att med hänsyn till den omfattning, i vilken för år 1953 uppgörelser träffats om i sin helhet sammanhängande semester, svårigheterna för tillämpningen av en sammanhangsregel av föreslaget innehåll syntes ha betydligt överdrivits vid treveckorssemesterns genomförande.

Erfarenheterna från tiden efter det sistnämnda yttrande avgavs, anføres slutligen i det nu till utskottet avgivna yttrandet, ger icke LO anled-

ning att frånfalla sin tidigare intagna ståndpunkt, och LO tillstyrker därför motionerna.

Tjänstemännens centralorganisation erinrar till en början om att organisationen tidigare framfört sin uppfattning i den i motionerna berörda frågan dels i yttrande 1950 över arbetstidsutredningens förslag till tre veckors semester och dels i yttrande 1953 till utskottet över motioner i ämnet samt anför:

I dessa båda yttranden anförde TCO bl. a. att även om det för vissa tjänstemannagrupper var synnerligen angeläget att semestern utgick i ett sammanhang, fann TCO det svårt att ur andra synpunkter förorda lagstiftning med en sådan generell regel. På många områden och vid många företag torde det sålunda innebära avsevärda produktionstekniska nackdelar, om semestern skall utgå odelad. Å andra sidan fick man inte bortse från semesterns syfte att ge rekreation åt arbetare och tjänstemän. TCO pekade också på risken av att den odelade treveckorssemestern skulle kunna bli förlagd till annan tidpunkt på året än sommaren — en lösning, som enligt TCO:s förmenande innebar en större nackdel för de anställda än om två veckor av semestern utgick under sommaren och den tredje veckan under annan tid på året.

TCO framhåller, att organisationen 1950 anført, att en ordning som medgäve två veckors sammanhängande semester — om möjligt under sommaren — medan den återstående veckan disponerades efter överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare, vore den lämpligaste lösningen. Vidare erinrar TCO om att organisationen i sitt yttrande till utskottet 1953 anført, att under den tid som förflutit sedan treveckorssemestern infördes hade icke sådana erfarenheter vunnits att organisationen hade någon anledning att frånga sitt tidigare ställningstagande.

I sitt nu till utskottet avgivna yttrande uttalar TCO, att organisationen inte heller under de senaste två åren fått del av sådana erfarenheter beträffande uppdelning av längre semester än tolv dagar, att organisationen finner anledning frånträda sin tidigare framförda uppfattning.

Svenska arbetsgivareföreningen förklarar, att föreningen är ense med motionärerna om att treveckorssemestern i den mån så är möjligt icke mot arbetstagarnas önskemål bör uppdelas. I detta liksom i många andra fall måste emellertid, anför föreningen vidare, den enskildes intressen vägas mot produktionens berättigade krav.

Arbetsgivareföreningen har vid sitt remissyttrande fogat en redogörelse för en inom föreningen hösten 1954 gjord undersökning rörande semesterns förläggning 1953 och 1954. Uppgifter hade insamlats från företaget med flera än 25 arbetare inom vissa till föreningen anslutna förbund. Svar hade inkommit från 1 588 arbetsplatser med 72 059 tjänstemän och 263 320 arbetare. Av de arbetstagare, som sålunda berörts av undersök-

ningen, hade år 1954 19,2 % av tjänstemännen och 35,4 % av arbetarna varit anställda i företag, där *alla* arbetstagare inom respektive kategori åtnjöt tre veckors sammanhängande semester. Inom företag med 60,7 % av tjänstemännen och 45,3 % av arbetarna hade *flertalet* haft sammanhängande treveckorssemester. 6,0 % av tjänstemännen och 10,1 % av arbetarna hade varit anställda i företag, där *ingen* haft sammanhängande semester. — Förbunden hade vidare på föreningens begäran anfört synpunkter på möjligheten att inom vederbörande bransch förlägga tre veckors semester i en följd.

Arbetsgivareföreningen uttalar i remissyttrandet, att utredningen klart visar, att arbetsgivarna i mycket begränsad omfattning använt sig av möjligheten till en uppdelning av semestern. Av de kommentarer som bifogats företagens uppgifter framgår, anför föreningen, att uppdelning praktiskt taget endast äger rum, då produktionstekniska skäl gör en uppdelning naturlig. Inom sådana branscher, där det vore förenligt med produktionens krav, förekomme ingen uppdelning. Som exempel framhåller föreningen, att inom Sveriges konfektionsindustriförbund 98,5 % och inom Sveriges textilindustriförbund 99,6 % av de i undersökningen ingående arbetarna år 1954 erhållit odelad treveckorssemester.

I anledning av ett uttalande i motionen II: 10, att erfarenheterna från arbetsmarknadsparternas förhandlingar gäve anledning räkna med att arbetarnas organisationer skall medverka till att överenskommelser om uppdelning av semestern kommer till stånd i de fall, då verkligt behov därav föreligger, uttalar arbetsgivareföreningen, att därest detta antagande komme att stämma överens med den verkliga utvecklingen, skulle lagändringen i realiteten icke medföra någon förändring av redan rådande förhållanden. Emellertid syntes det orealistiskt att utgå ifrån det gjorda antagandet, anför föreningen och hänvisar till att arbetstidsutredningen, i vilken samtliga parter varit representerade, i sitt betänkande om treveckorssemestern uttalat, att man icke kunde utgå från antagandet, att det skulle bli möjligt att få till stånd överenskommelser om delning i alla de fall, då ett verkligt behov härav föreläge. Det måste för övrigt enligt utredningen stundom vara svårt för en arbetstagarorganisation att klart bedöma detta behov. Att helt lita till frivilliga överenskommelser torde därför enligt utredningens uppfattning icke vara möjligt. Arbetstidsutredningens bedömning av förutsättningarna för överenskommelser, anför arbetsgivareföreningen, synes långt mera realistisk, särskilt som man måste räkna med att förhandlingarna i ett mycket stort antal fall icke skulle kunna föras med arbetstagarorganisationer utan måste ske direkt med enskilda arbetstagare.

I fråga om de skäl för en uppdelning av semestern som anförts vid den av arbetsgivareföreningen gjorda undersökningen framhålls i yttrandet följande.

Särskilt då det gäller våra livsviktiga exportindustrier måste en inskränkning av drifttiden få allvarliga konsekvenser för hela folkhushållet. Det är icke blott ett företagsekonomiskt utan även i högsta grad ett samhällsekonomiskt krav att produktionen inom exempelvis massindustrin upprätthålles med minsta möjliga avbräck. Redan nu är vårt konkurrens-läge gentemot utlandet i denna bransch synnerligen ogynnsamt vad drifttiden beträffar. För närvarande föranleder semestern genomsnittligt två veckors driftstopp inom massindustrin. Detta kan åstadkommas med en rimlig spridning av den tredje semesterveckan. Därest sammanhängande treveckorssemester skulle genomföras kunde möjligen ett utvidgat driftstopp undvikas genom utspridande av semestrarna över hela året, något som emellertid icke är realistiskt att tänka sig. Med hänsyn till rådande arbetskraftssituation med särskilt utpräglad brist på yrkesarbetare, blir ytterligare en veckas driftstopp nödvändigt. En sammanhängande treveckorssemester skulle sålunda medföra bortfall av ytterligare en veckas massproduktion, representerande ett värde av inemot 40 miljoner kronor. Samma förhållande skulle uppstå även inom andra områden.

Vissa branscher ha sin högkonjunktur under sommaren. Detta gäller t. ex. sågverksbranschen. Även här skulle ett tre veckors driftstopp under sommaren ha ytterst ogynnsamma ekonomiska verkningar. Jämväl många servicenäringar såsom trafiknäringen och bilreparationsbranschen ha sin största arbetsbelastning under sommaren. En sammanhängande semester inom dessa branscher skulle medföra stora olägenheter för allmänheten.

Det må även nämnas, att vissa typer av företag lida ett i högsta grad oproportionerligt avbräck i produktionen vid driftstopp. Detta gäller särskilt företag med ugnsdrift, där det i vissa fall åtgår en eller flera veckor för såväl släckning som igångkörning av ugnarna. Genom möjlighet att dela semestern kunna dylika företag nu utan oskäligen utspridning av densamma helt undvika driftstopp. Ett tvång att förlägga semestern i ett sammanhang skulle vid nuvarande brist på arbetskraft nödvändiggöra driftstopp, vilket i vissa fall skulle medföra bortfall av betydligt mera än tre veckors produktion.

Under åberopande av vad sålunda anförts avstyrker föreningen bestämt den av motionärerna föreslagna lagändringen.

Föreningen erinrar slutligen om att enligt 2 § andra stycket semesterlagen skall, därest någon enligt avtal äger rätt till längre semester än den lagstadgade, övriga bestämmelser i lagen, såvida icke annat överenskommits, gälla jämväl beträffande den överskjutande delen av semestern. Med den formulering av 12 § andra stycket som motionärerna föreslagit skulle sålunda, framhåller föreningen, i den mån icke särskilt avtal om annat finnes, jämväl längre semester än den lagstadgade utgå i ett sammanhang. En sådan konsekvens vore icke rimlig och kunde icke motiveras med utgångspunkt från de av motionärerna anförda skälen för den påyrkade lagändringen.

Utskottet

Semesterlagstiftningen har i vårt land karaktären av en skyddslag och syftar bl. a. till att motverka den snabbare förslitning av den mänskliga

organismen, som är en följd av att den fortgående rationaliseringen inom näringslivet gör arbetet mera påfrestande. Den år 1951 genomförda förlängningen av semestertiden från två till tre veckor motiverades också främst med en önskan att få arbetstagarnas behov av rekreation bättre tillgodosett. Från denna synpunkt är det ett självklart önskemål, att semestern skall förläggas på sådant sätt att den ger största möjliga vila och rekreation. Härvidlag träder i förgrunden dels frågan under vilken tid på året semestern bör utgå, och dels det i motionerna berörda spörsmålet om semesterns förläggning till en eller flera perioder. Från arbetstagarnas sida förekommande önskemål om semesterns förläggning till annan tid än sommaren och om dess uppdelning torde i allmänhet ej möta sådana företagsekonomiska eller andra svårigheter, att överenskommelse därom icke skulle kunna träffas mellan parterna. Annorlunda kan det uppenbarligen inom en del näringsgrenar med hänsyn till deras produktionstekniska förhållanden ställa sig främst i vad gäller önskemålet om en odelad semester under sommaren. Särskilt jordbruksnäringen kommer här i blickpunkten. Även i vissa andra fall kan man peka på betydande företagsekonomiska eller samhällsekonomiska nackdelar av en sammanhängande treveckorssemester under sommaren.

Enligt 12 § semesterlagen äger arbetsgivaren bestämma, när semester skall utgå; dock bör semestern, om arbetstagaren icke annat begär, såvitt möjligt förläggas till sommartid. I detta stadgande yrkas i motionerna icke någon ändring. Utskottet delar den uppfattning som ligger till grund för lagens rekommendation om semesterns förläggning till sommaren, nämligen att semesterns syfte att bereda vila och rekreation därigenom bäst tillgodoses. Det torde också bland det stora flertalet arbetstagare föreligga ett bestämt önskemål om sommaresemester. Det är enligt utskottets mening av väsentligt intresse att värna om en sådan förläggning av semestern.

Det synes utskottet vidare som om en förläggning av semestern i ett sammanhang i allmänhet är bäst ägnad att tillgodose semesterns syfte; härtill medverkar att de flesta arbetstagares möjligheter att utnyttja en uppdelad semester på ett ur rekreationssynpunkt effektivt sätt begränsas av ekonomiska förhållanden. Enligt lagen gäller också i första hand att semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. Emellertid göres från denna princip det betydelsefulla avsteget att semestern, om semestertiden överstiger tolv dagar, må förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena dock skall utgöra minst tolv dagar. När man vid genomförandet av treveckorssemestern stannade för denna utformning av bestämmelserna om en uppdelning av semestern var detta resultatet av en avvägning främst mellan å ena sidan arbetstagarens intresse av en sammanhängande semester och å andra sidan hänsynen till att vissa delar av näringslivet kunde ha ett sakligt grundat intresse av att förlägga den nytillkommande semesterveckan till en särskild period.

Arbetstidsutredningen, vars betänkande om tre veckors semester låg till grund för de år 1951 genomförda ändringarna i semesterlagen, hade framlagt tre alternativ till lösning av spørsmålet om semesterns uppdelning. Gemensamt för alla tre alternativen var, att parterna skulle äga rätt att träffa överenskommelse om sådan uppdelning av semestern som de fann önskvärd. En lösning av frågan måste emellertid finnas också för det fall att parterna icke kunde komma överens. Att arbetstagaren skulle erhålla en lagfäst rätt att, om han så påfordrade, utfå semestern i ett sammanhang upptogs icke av utredningen som ett alternativ, utan utredningen valde mellan ett alternativ, där semestern — när det alltså ej förelåg överenskommelse mellan parterna om dess uppdelning — skulle få delas endast efter medgivande av arbetarskyddsstyrelsen samt två andra alternativ, vilka hade det gemensamt att arbetsgivaren i sista hand skulle äga att själv bestämma om delning av semestern, nämligen antingen i två eller i flera perioder; en period skulle dock alltid utgöra minst tolv dagar. Arbetstidsutredningen förordade för sin del den ordning som sedan lagfästes.

I motionerna yrkas nu — liksom i motioner senast vid fjolårets riksdag — sådan ändring i 12 § semesterlagen, att semestern alltid, alltså även om den överstiger tolv dagar och även om den är längre än den lagstadgade treveckorssemestern, skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas mellan parterna.

Utskottet framhöll i sitt utlåtande över de vid fjolårets riksdag väckta motionerna i ämnet, att erfarenheterna av bestämmelsernas tillämpning ännu vore tämligen begränsade. Utskottet uttalade dock den meningen, att utvecklingen torde ha bekräftat antagandet att parterna i stor utsträckning skulle genom överenskommelser lösa frågan om hur semestern lämpligen borde förläggas och att överenskommelserna till den alldeles övervägande delen torde ha inneburit, att semestern skulle utgå i ett sammanhang. Den mening för vilken utskottet sålunda gav uttryck bekräftas i väsentliga delar av resultatet av de undersökningar som Svenska arbetsgivareföreningen under hösten 1954 verkställt beträffande förläggningen av semestrarna under 1953 och 1954. Av utredningen framgår emellertid också, att semestern i ett betydande antal fall uppdelats på grund av arbetsgivarens ensidiga bestämmande.

Såsom utskottet i fjol uttalade erfordras för ett tillförlitligt bedömande av frågan om den nuvarande bestämmelsen om delning av semestern bör ändras någon tids erfarenhet av utvecklingen på området. Enligt utskottets mening har nu sådan tid förflutit, att spørsmålet bör upptagas till omprövning med ledning av de erfarenheter som samlats främst bland arbetsmarknadens partsorganisationer.

Ett viktigt spørsmål blir här, om erfarenheterna ger vid handen eller om det eljest kan befaras, att ett tillmötesgående av kravet på en odelad semester kan väntas leda till att semestern i ökad utsträckning förläggas

till annan tid än sommaren. En sådan konsekvens vore enligt utskottets mening för de berörda arbetstagarna en större nackdel än om de finge två veckors sommarssemester och en veckas vintersemester. En annan fråga som måste lösas är, om en rätt för arbetstagaren att påfordra odelad semester bör gälla även i de fall då semestertiden överstiger tre veckor. Vid ett avgörande av frågan i den av motionärerna önskade riktningen bör också närmare uppmärksammas i vilken utsträckning man kan räkna med att överenskommelser om en uppdelning av semestern, där detta är be-tingat av produktionstekniska intressen, kan väntas bli genomförd under medverkan av arbetstagarorganisationerna. I motionen II:10 förutsattes i detta hänseende, att organisationerna skall medverka till att överenskom-melser om uppdelning kommer till stånd i de fall då verkligt behov därav föreligger. Arbetsgivareföreningen har å sin sida framhållit, att förhand-lingarna om delning av semestern i ett mycket stort antal fall icke skulle komma att föras med arbetstagarorganisationer utan måste ske direkt med enskilda arbetstagare.

Med hänsyn till bl. a. de icke närmare utredda frågeställningar utskottet ovan angivit är utskottet icke berett att nu taga ställning till frågan om ett genomförande av den i motionerna yrkade ändringen. Utskottet vill emel-tertill förorda, att en utredning av hithörande frågor kommer till stånd och får därför hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I:1 och II:6 samt II:10, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning om lagstadgad sammanhängande semester samt för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 29 mars 1955

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Nils Elowsson, Sunne*, Axel E. Svensson, fru Svenson, fru Carlqvist, herrar Magnusson och Anders E. Johansson; samt

från andra kammaren: fru Västberg*, fru Sandström*, herrar Lund-berg, Carlsson i Bakeröd, Bengtsson i Varberg, Johansson i Södertälje, Königson och Ahlberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Lundberg, Axel E. Svensson, fru Västberg, herrar Bengtsson i Varberg, Johansson i Södertälje och Königson*, vilka ansett att utskottets yttrande bort ha följande lydelse.

Semesterlagstiftningen har i vårt land karaktär av en skyddslag. Den regelbundna veckovilan och uppehållen i arbetet i samband med helgerna har icke ansetts vara tillräckliga för att hindra arbetskraftens alltför snabba förslitning. Genomförandet av treveckorssemestern 1951 var ett led i strävandena att motverka den ökade påfrestning på den mänskliga organismen som är en följd av den fortgående rationaliseringen inom näringslivet. I första hand kommer reformen nu arbetstagarna till godo, men indirekt och på längre sikt torde, såsom också uttalades under förarbetena till reformen, den förlängda semestern på det sättet få gynnsamma verkningar för produktionen, att arbetseffektiviteten påverkas i positiv riktning genom att rekreatjonsbehovet blir tillgodosett i större utsträckning än vad som tidigare var fallet. För att semestern skall kunna tjäna sitt dubbla syfte att ge arbetstagarna vila och rekreation och att öka arbetseffektiviteten erfordras, att semestern utnyttjas på bästa sätt. Utskottet förutsätter, att arbetstagarna för sin del vinnlägger sig om att använda semestern så att semesterns syfte vinnes. Deras möjligheter härtill är i väsentlig grad beroende av bl. a. att semestern förlägges i ett sammanhang. Emellertid gjordes vid genomförandet av treveckorssemestern i detta avseende en kompromiss: arbetsgivaren fick rätt att ensidigt besluta om en uppdelning av semestern i två skilda perioder för det fall att semestertiden överstiger tolv dagar, d. v. s. den tid varmed semestern dittills hade utgått. I ett läge då man ännu inte hade några erfarenheter av den förlängda semestern kunde en sådan anordning från vissa synpunkter te sig som en godtagbar lösning för en övergångstid. Genom uppdelningen omöjliggöres emellertid för stora arbetargrupper den vila och rekreation som endast en sammanhängande semester kan ge. I sitt utlåtande över förslaget om treveckorssemester 1951 uttalade utskottet, att treveckorssemestern måste anses såsom ett minimum. Utskottet anser att det i det långa loppet måste betecknas som klart otillfredsställande, att man under sådana förhållanden splittrar treveckorssemestern på skilda perioder. Uppdelningen omöjliggör i många fall en verklig rekreation och avkoppling. För produktionen medför uppdelningen också att den vinst bortfaller som utökningen av semestertiden skulle ge genom sina återverkningar på arbetsförmågan.

Vidare är att beakta att en delning av semestern på olika perioder är ägnad att för den enskilde medföra ökade resekostnader och även i övrigt vålla olägenheter och extra kostnader för familjen. I blickpunkten kommer här också frågan om husmoderns semester. Ofta ankommer det på husmodern att ombesörja mångahanda bestyr i samband med en resa med

familjen till en semesterplats både vid resans anträdande och vid återfärden. För husmodern gäller därför i särskilt hög grad, att tiden vid endast tolv dagars semester blir för kort för att tillgodose semesterns syfte. Icke minst från denna synpunkt är därför en regel om en odelad treveckorssemester önskvärd.

Utskottet förbiser icke att en uppdelning av semestern med hänsyn till produktionstekniska och liknande krav i särskilda fall kan bära godtagas. Så bör dock endast ske om skälen för en delning är mycket starka. I de fall där sakligt grundade skäl kan förebringas för en uppdelning av semestern skulle den föreslagna ändringen av 12 § andra stycket semesterlagen icke innebära något hinder för arbetsmarknadens parter att träffa överenskommelse härom. Enligt utskottets mening finnes icke heller anledning befara, att sådana överenskommelser icke skall komma till stånd för de områden inom näringslivet, där verkliga skäl för en uppdelning kan påvisas. Erfarenheterna från arbetsmarknadsparternas förhandlingar i dylika frågor ger anledning räkna med att arbetarnas organisationer skall medverka till att överenskommelser om uppdelning kommer till stånd i de fall, då verkligt behov därav föreligger.

Vid genomförandet av treveckorssemestern uttalades i samband med den samtidigt beslutade regeln om uppdelning av semestern, att man därest en sammanhängande semester lagfästes kunde befara att arbetsgivaren förlade hela semestern till annan tid än sommaren. Utskottet anser dessa farhågor ogrundade. Även för arbetsgivaren är det ett givet intresse att förlägga semestern till sommaren med hänsyn till de ovan påtalade, för produktionen gynnsamma verkningar som ett rätt utnyttjande av semestern — vilket för det stora flertalet arbetstagare är möjligt endast vid sommarsemester — kan väntas ge.

Till övriga skäl kommer, att semestern måste betraktas såsom en av arbetstagaren intjänt löneförmån, och det måste därför betraktas som oegentligt att arbetsgivaren skall kunna förfoga över denna arbetstagarens rätt genom att dela semestern.

Rätten till sammanhängande semester bör således enligt utskottets mening nu lagfästas.

Semesterlagen tillförsäkrar arbetstagarna en semester om tre veckor; i vissa fall utgår emellertid enligt avtal längre semester. Starka skäl talar för att även en sådan längre semester förläggas i ett sammanhang. Här kan man emellertid i större utsträckning räkna med att arbetstagarna kan ha önskemål om en delning av semestern, och en sådan delning är här icke av samma betydelse för möjligheterna till rekreation. Utskottet vill därför icke nu föreslå att i lag stadgas, att även sådan längre semester skall utgå i ett sammanhang. Motsvarande bör gälla beträffande semester som utgår enligt lagen den 25 maj 1951 om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsofarligt arbete.

Utskottet kan godtaga en regel, enligt vilken semestern, om semester-tiden överstiger 18 dagar, må förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst 18 dagar.

Utskottets förslag föranleder ändring i 2 § andra stycket och 12 § andra stycket semesterlagen samt i 3 § lagen den 25 maj 1951 om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsofarligt arbete.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 1 och II: 6 samt II: 10, måtte för sin del antaga följande förslag till

dels

Lag

om ändrad lydelse av 2 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945 (nr 420) om semester.

Härigenom förordnas, att 2 och 12 §§ lagen den 29 juni 1945¹ om semester skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Har mellan — — — — — lagen anges.

Därest arbetstagare enligt avtal med arbetsgivaren äger rätt till längre semester än som föreskrives i 7 §, skola övriga bestämmelser i denna lag, i de avseenden ej annat överenskommits, gälla jämväl beträffande den överskjutande delen av semestern.

Därest arbetstagare enligt avtal med arbetsgivaren äger rätt till längre semester än som föreskrives i 7 §, skola övriga bestämmelser i denna lag, i de avseenden ej annat överenskommits, gälla jämväl beträffande den överskjutande delen av semestern. *Överstiger semester-tiden aderton dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst aderton dagar.*

¹ Senaste lydelse av 12 § se SFS 1954:661.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Arbetsgivaren äger — — — — — nu sagts.

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren. *Överstiger semestertiden tolv dagar, må dock semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst tolv dagar.*

Semestern skall utgå i ett sammanhang, såframt icke överenskommelse om annan ordning träffas med arbetstagaren.

Semester för — — — — — svensk hamn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

---

dels ock

Lag

om ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 maj 1951 (nr 304) om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsofarligt arbete.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 25 maj 1951 om förlängd semester för vissa arbetstagare med hälsofarligt arbete skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Om semester, som utgår med tillämpning av denna lag, gäller i övrigt vad i lagen om semester är stadgat. *Vad i 12 § andra stycket andra punkten nämnda lag är föreskrivet om att semestern må förläggas till två skilda perioder skall dock icke gälla med mindre arbetarskyddsstyrelsen så medgivit.* Medgivande som nu sagts må lämnas, därest sammanhängande semester skulle medföra avsevärd olägenhet för företags drift.

Om semester, som utgår med tillämpning av denna lag, gäller i övrigt vad i lagen om semester är stadgat. *Överstiger semestertiden aderton dagar, må dock, såframt arbetarskyddsstyrelsen så medgivit, semestern förläggas till två skilda perioder, av vilka den ena utgör minst aderton dagar.* Medgivande som nu sagts må lämnas, därest sammanhängande semester skulle medföra avsevärd olägenhet för företags drift.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.
